

*SPISOVATELKA,
PSYCHOTERAPEUTKA*

**ANNA
FODOROVÁ**

Živila se filmem, psala televizní scénáře a učila na umělecké škole, později ji její minulost přivedla ke studiu psychoterapie. Vyrůstala v rodině dvou spisovatelů, ale sama začala psát docela pozdě. Od roku 1968 žije v Londýně, odkud teď přijela pokřtít svoji třetí knihu.

KDYŽ NEJSTE NIKDE DOMA

Agáta, hrdinka vaší nové knihy *Vlastní krev*, je posedlá touhou najít někoho z příbuzných, kteří přežili holocaust, ale matka jí v tom až urputně brání. Nakolik těžíte z vlastní zkušenosti?

Do příběhu jsem skutečně zabudovala autobiografické prvky. Agáta se proti matčině vůli vydává po stopách předků, o kterých si dlouho myslela, že nepřežili válku. Je posedlá touhou odhalit pravdu. Ale všichni kolem ní, její matka, manžel, dcera, berou tohle hledání jako zradu. Celý příběh je ale vystavěn jako fikce včetně jeho vyústění, které může být nečekané a možná i šokující.

To můžu potvrdit, však se o knize mluví jako o psychologické detektivce.

Mám v knihách ráda určitou dávku tajemna. Baví mě, když se některé věci postupně odhalují nebo nakonec zůstávají nevyřešeny.

Kdy jste si uvědomila, že existuje něco jako transgenerační přenos traumatu?

O tomto problému se začalo mluvit teprve před dvaceti třiceti lety. Já na něj narazila při studiu psychoanalytické psychoterapie. Moje hrdinka cítí smutek za věci, které se jí nestaly, a za lidi, které nikdy nepotkala. Zároveň řeší,

Jestli má na trauma a truchlení vůbec právo. Prokázáný fakt, že rodiče předávají v genech svoje utrpení dětem, se ostatně netýká jen holocaustu. Často mě napadá, že totéž se přihodí i dalším generacím v Sýrii, Gaze či na Ukrajině. Na přenos traumatu narážím i ve své psychotherapeutické praxi. Mnohé problémy, s nimiž za mnou klienti přicházejí, mají kořeny u rodičů nebo i prarodičů.

Váš knižní příběh se odehrává v Londýně, Praze a Mnichově.

Jak dlouho jste ho nosila v hlavě?

Začala jsem ho psát už před mnoha lety a během doby ho různě měnila. Mezitím mi vyšly jiné knížky, ale vždycky jsem se k tématu vracela. Nakonec mi přišlo nejzajímavější zasadit děj do období pádu komunistického režimu. Do doby, kdy se stejně jako v životě mé hrdinky hroutí zaběhlé pravdy.

V románu mě zaujala postava Klause, jehož dědeček byl dozorcem v lágru Ravensbrück a znásilňoval vězeňkyně. Je skutečná?

Klaus je vymyšlenou postavou, na které jsem chtěla ukázat, že trauma, byť v jiné podobě, zasáhlo i potomky nacistů. V postavách Agáty a Klause se setkali dva lidé, kteří nesou z minulosti nějaké břemeno. Oba jsou jím traumatizováni, oba se snaží vyrovnat s obtížnými pocity a to je sblíží.

Román jste psala v angličtině a do češtiny ho převedla překladatelka. Nezvažovala jste použít mateřštinu?

To ne, žiju v anglickém prostředí, čtu hlavně anglické knihy, mám anglické kolegy spisovatele. Kdybych tam psala česky, cítila bych se jaksi izolovaná. Vlastní krev vyšla v Londýně, vydalo mi ji malé nakladatelství. Musím říct, že v Anglii je kvůli obrovskému trhu velmi obtížné cokoliv publikovat. Vždyť anglicky píšou celé světadíly. Tam nemůžete oslovit nakladatelství s rukopisem, to musí udělat váš agent. Ale najít agenta je stejně těžké jako najít nakladatele. A člověk musí předtím přijmout řadu odmítnutí, otřepat se a jít dál. Ale jsem moc ráda, že knížka teď vyšla i v českém překladu.

Zaznamenala jste na ni už ohlasy?

Moc mě potěšila jedna velice pozitivní recenze, která vznikla během letní literární kritické dílny na festivalu Šrámkova Sobotka a vyšla v časopise Tvar. Studentka bohemistiky vystihla, že kniha popisuje, co se stane, když se člověk rozhodne odkrýt minulost. Nalézt pravdu a zjistit, jak těžké je s ní žít.

Povězte mi něco o vaší rodině.

Jak vás ovlivnila matka, německy píšící spisovatelka Lenka Reinerová?

Vztahy matek a dcer nebývají vždycky jednoduché. Maminka byla silná žena, která

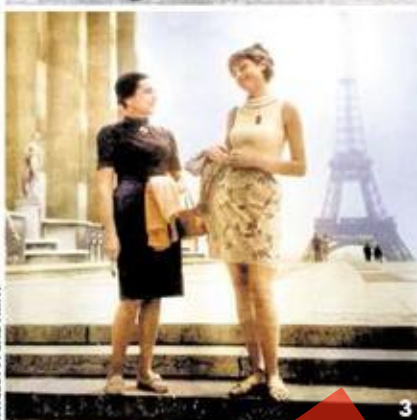

FOTO SOUKROMÝ ARCHIV ANNY FODOROVÉ, ARCHIV NAKLADATELSTVÍ LABYRINT

1 RODIČE. Bylo jí asi pět. **2 DĚTSTVÍ.** S maminkou, spisovatelkou Lenkou Reinerovou, na pražských Příkopech v polovině padesátých let. **3 ZLATÁ ŠEDESÁTÁ.** Ve dvaceti letech ještě jako občanka Československa vyrazila s maminkou do Paříže. **4 NEW YORK.** Ve slavné jídelně Katz's Deli, rok 1976.

až do vysokého věku překypovala energií. Stáří ji zaskočilo, ale nikdy jsem ji neviděla plakat. Navzdory neuvěřitelně těžkému osudu si do konce života zachovala optimismus. Před nacisty se jí podařilo uprchnout, jenže když se vrátila, v padesátých letech ji při stalinských procesech její soudruzi uvěznil. Skoro na půldruhého roku. Když se vrátila, bylo mi sedm.

Uvázlo vám něco v paměti?

Mám jen útržky vzpomínek – a každá je chmurná. Na chvíli, kdy jsem maminku po návratu z vězení poprvé uviděla, si pamatuju jen matně. Otec ve snaze mě chránit mi nic nevysvětlil. Jako dítě jsem vlastně ani nechápala, že život naší rodiny nebyl úplně normální. A přitom jsem neznala nikoho, komu matka najednou zmizela a kdo neměl žádné příbuzné. Žádné babičky, dědečky, strýčky ani bratrance. Byla jsem jedináček, v dětství jsem se asi cítila dost osamělá. Teprve během studia psychoterapie mi došlo, co všechno se do duše dítěte zapisuje. A jak osudově. Narodila jsem se traumatizované matce. Její bolest byla tak velká, tak hluboká, že u ní zafungoval sebeobraný mechanismus a ona to v sobě uzavřela.

Zvládla to bez následků?

To je otázka... Maminka se nikdy nelitovala, na nic si nestěžovala a vlastně pak prožila dobrý život. Často za mnou do Londýna jezdila, dožila se úctyhodných devadesáti let.

A jak to vlastně bylo? Opravdu všichni její předkové zahynuli v koncentračních táborech?

Postupem času se pár příbuzných nečekaně objevilo, i když mi o nich maminka nikdy neřekla. S jednou její sestřenicí jsem se sblížila a dokonce promluvila na jejím pohřbu.

Matce se věnujete ve své druhé knize, vzpomínkové próze Lenka. Jak vznikala?

Tu jsem psala česky. Líčí poslední rok matčina života a vůbec jsem ji neplánovala. Když jednoho léta maminka v Londýně utrpěla úraz a byla hospitalizovaná, každý den jsem si po návratu z nemocnice z té návštěvy psala zápisky, abych si ulevila. Bylo to smutné období. Potom jsem se náhodou dozvěděla, že někdo chce o matce psát knihu, a kamarádka se mě zeptala, proč to neudělám já. Tehdy mi došlo, že to mám vlastně už zčásti napsané.

Co mi povíte o otci?

Občanským jménem byl Dragutin Fodor a pocházel z Bělehradu. Vystudoval medicínu ve Vídni. Své poválečné texty podepisoval jménem Theodor Balk. Interbrigadista, který šel do Španělska bojovat proti Frankovi, a sloužil ve francouzském oddíle jako lékař.

Druhou světovou válku přežil v exilu v Mexiku, kam přicestovala i moje matka. A tam mě rodiče těsně po válce počali.

V čem se mu podobáte?

Rozhodně povahou. Nemám mamčin vtrvalý optimismus, jsem spíš po otci, který byl jemný a nervní, často rozechvělý. Rád kreslil a já jsem možná po něm trochu zdědila výtvarný talent. Před odchodem do Anglie v roce 1968 jsem v Praze tři roky studovala na Vysoké uměleckoprůmyslové škole.

DO ANGLIE NA BRIGÁDU

Jak se přihodilo, že jste se v Anglii nakonec usadila?

Původně jsem odjela s přítelem jenom na brigádu, když se u nás za komunismu uvolnily poměry. Bez znalosti řeči, s ruksáčkem, v něm tři trička a dvoje šortky. Pracovali jsme v jakémsi prázdninovém táboře u moře. Jezdily tam na dovolenou celé rodiny. Bylo to celé surrealistické.

V jakém smyslu?

Tábor obehnaný ostnatým drátem, v noci chodily kolem hlídky s vlčáky. Studenti z východního bloku fungovali jako levná pracovní síla. Hned po příjezdu jsme vyfasovali

uniformu, vyfotili nás s číslem a dali nám průkazku, bez které jsme nemohli ani ven, ani zpátky. Vzpomínám si, jak jsem nalévala čaj do hrnků a od šéfové dostala instrukce, že pokud v hrnku uvidím švába, mám ho nenápadně vysypat. Přítel myl hrnce veliké tak, že se do nich sám vešel. Plánovali jsme, že než se vrátíme domů, procestujeme stopem Anglii a Irsko. Jenže u nás přišla okupace.

Tušila jste hned, že v Anglii zůstanete?

Dlouho jsem svoji situaci chápala jako přechodnou. Musím říct, že Angličané se k nám Čechům chovali velmi hezky, vnímala jsem u nich ten jejich pocit viny kvůli mnichovské zradě. Hned jsme dostali podporu v nezměstnanosti a přijali nás na prestižní umělecké školy. Až později jsem se dozvěděla, že jeden můj filmový učitel tam za mě platil roční studijní poplatek. Po škole se mi v Londýně postupně podařilo nastartovat profesionální život.

Takže myšlenka na návrat se stále vzdalovala.

Je to tak. Začala jsem učit na několika uměleckých školách, točila animované filmy pro děti, psala televizní scénáře pro BBC... Taký

V PĚTI ČÍSLECH

2

Narodila se 15. března 1946 v Bělehradu. Ve dvou letech se s rodiči přestěhovala do Prahy. První řeč, kterou jako dítě slyšela, byla srbština.

1968

Emigrovala do Velké Británie, kde od té doby žije.

55

V tolika letech začala studovat psychoterapii.

2015

Vydala psychologický román První terapie. Následovala Lenka. Letos jí vychází třetí kniha, v překladu Vlastní krev.

1

Její dcera vystudovala antropologii a pracuje na univerzitě v Londýně.

jsem napsala dětskou knížku a sama si ji ilustrovala. Všechno to bylo velmi vzrušující.

Jak se rodiče vyrovnali s tím, že jejich jediná dcera zmizela ve světě?

Hlavně otec snášel můj odchod špatně. Byl o hodně starší než matka, narodil se v roce 1900. Ale nebyl to zase tak vzdálený svět.

Kdy jste se zase setkali?

Jakmile se mi po velkých kotrmelcích povedlo zlegalizovat si vztah k Československu, za rodiči jsem do Prahy jezdila. Párkrát mě napadlo, že by mi vzhledem k mému temperamentu sedla líp Paříž. Vždycky jsem milovala francouzštinu, ale po osmašedesátém se Češi ve Francii protloukali hůř a znovu někde začínat by bylo obtížné.

Čím si vás získal Londýn?

Je to obrovská metropole, kde se stále něco děje a kde žijí lidi nejrozmanitějších národností. Zní to trochu idylicky, přestože tam život není lehký, všichni se jaksi tolerují a vycházejí spolu. Ale zároveň tam můžete žít trochu jako na venkově, přátelit se se sousedy a pěstovat kytky na zahradě.

NEJSTARŠÍ STUDENTKA

Co vás přimělo pustit se do studia psychotherapie, navíc v docela pozdním věku? Trauma z dětství?

Určitě to hrálo podstatnou roli. Sama jsem chodila na terapii, abych pochopila, kdo jsem a co mě formovalo. A začalo mě čím dál víc zajímat, jak terapie funguje. Byla jsem myslím nejstarší studentkou v mém ročníku, začala jsem až v pětapadesáti. Po získání titulu magistra v oboru, kterému se tady myslím říká poradenství, jsem si udělala ještě magistra v psychoanalytické psychoterapii.

To všechno při zaměstnání?

Ano, večerní studium trvalo šest let a během té doby jsem učila na uměleckých školách. No a teď už mám v oboru dvacetiletou praxi a pořád pracuji.

S jakými těžkostmi za vámi klienti chodí nejčastěji?

Asi jako všude převažují problémy ve vztazích. Často řeší traumata, která si přinášejí právě z dětství. To je v životě nesmírně důležitá etapa. A někdy to může být něco zdánlivě docela obyčejného, například že matka nebyla schopná mít k dítěti vřelý vztah. Třeba proto, že byla sama deprivovaná nebo nebyla mentálně v pořádku. Od klientů často

slýchám, že až budou mít děti, budou dělat všechno jinak.

A věková struktura?

Na terapii hodně chodí mladí, kteří jsou psychologicky mnohem vzdělanější. Pro ně je to už běžné. Přicházejí, protože mají nějaké problémy, nejsou šťastní a chtějí by v životě něco změnit. Během sezení se mnohdy ukáže, že zdroj jejich potíží je něco zakořeněného v rodičích a dokonce i prarodičích.

Nakolik se s tím dá něco dělat?

Rodinné bolesti se dají změnit a některé emoce v mozku přenastavit, aby se lidi přestali cítit obětí osudu. A to je velmi obtížné. Ale pokud tu změnu nemohli udělat s rodiči, můžou se pokusit udělat ji sami. Podle Freudova návodu musí trauma přejít z nevědomí do vědomí, kde s ním je možné pracovat.

Stejně mám pocit, že v účinek psychotherapie pořád mnozí nevěří. A říkají si – copak můj problém zmizí, když se někomu svěřím?

Psychotherapie není svěřování, nýbrž spolupráce. Sejdou se terapeut a klient, vzniká

mezi nimi vztah a v tom vztahu se často zrcadlí dynamika jejich ostatních životních vztahů. S tím můžeme společně pracovat a pokusit se vytvořit nový příběh, v němž už budou hrát jinou roli. My všichni často opakujeme modely vztahu, které známe z dětství, a nedovedeme si jiné představit. Ale nemusí to být nepřekonatelné a naštěstí je posun možný.

Musí existovat mezi vámi a klientem určitá chemie?

Na tom, jak důvěrný a kreativní vztah spolu naváží, hodně záleží úspěch terapie. Někdy se to stane poměrně rychle, ale většinou to trvá. Mám i klienty, kteří ke mně chodí léta. Nedávno jsem se jedné ženy po několika letech ptala, jestli terapii stále ještě potřebuje. Řekla mi – nepotřebuju, ale chci.

Ale jistě se úspěch nedostaví vždycky.

To samozřejmě ne. Často jsou problémy příliš hluboce zakořeněné.

Stále ještě pracujete, jak žijete mimo svoji psychotherapeutickou praxi?

Hodně čtu a přemýšlím o svém psaní. A právě teď už mám rozepsanou další knihu.

Podívejme... A o čem bude?

Myslím, že mým celoživotním tématem je hledání a nalézání někoho a zároveň něčeho.

**ZÁROVEŇ TÍM, ŽE SE POHYBUJETE
MEZI DVĚMA KULTURAMI, ZÍSKÁVÁTE
NĚCO NAVÍC, CO VÁS OBOHATÍ.**

Tento příběh je o dvou sestrách, jedna záhadně zmizí a ta druhá, moje hrdinka, ji hledá. I když jsou naprosto rozdílné, neumějí si život bez té druhé představit. Příběh se rozvíjí v Austrálii, Londýně a v Česku. Ale jak ho píšu, začínám si uvědomovat, že je taky o tom, jak člověk ukládá v jiných lidech něco, co neumí nalézt sám v sobě.

DO PRAHY A DO TŘEBONĚ

Motto románu Vlastní krev zní, že „není větší utrpení než nosit v sobě nevypovězený příběh“.

Znamená to, že se potřebujete ze svých zážitků vypsát?

Že vám psaní přináší úlevu?

Já se o svých zážitcích spíš chci víc dozvědět. Psaní mi pomáhá dát myšlenkám tvar a čas to samu sebe i překvapím. A to mě baví. Příběh se pro mě stává materiálem k tvarování a já přemýšlím, jak ho co nejlíp vystavět. Jak jím čtenáře oslovit a upoutat.

A co vás těší v životě?

Plno věcí. Trávit čas s rodinou, vidět se s přáteli, chodit do kina, dívat se na umění. Cestovat a objevovat nové věci. Taky jezdím ráda do Prahy a do Třeboně, kde máme malý domek. Manžel je Čech, umělec,

a právě měl v Praze výstavu obrazů. Naše dcera vystudovala antropologii a učí na univerzitě v Londýně. Její manžel je lékař jako můj otec. Mají dva malé kluky. Jednou týdně je s manželem vyzvedneme ze školy a hlídáme.

Považujete už Londýn za svůj domov?

Londýn mám moc ráda, ale jakmile jednou svůj původní domov opustíte, nebudete už nikdy nikde doopravdy doma. A když píšete jazykem, který jste se naučili až v dospělosti, může to být dost perné.

Má to i nějaké výhody?

Má. Tím, jak se pohybujete mezi dvěma kulturami, zároveň získáváte něco navíc, co vás obohacuje. Po návratu z Česka mi vždycky chvíli trvá, než se zase v našem londýnském domě usadím.

Co vám to usnadňuje?

Trochu vypleju zahradu, vyženu odtamtud lišky, pozdravím se s pošťákem a se sousedy, potěším v snoučaty. Potom si otevřu sešit a snažím se vyluštit, co jsem si tam zapsala. A jsem zase doma. ■

ivana.karaskova@mfdnes.cz